

Castell Vell d'Olivella/el Molinot / Puig Molí

Olivella

Ubicació

Comarca:	Garraf
Lloc/Adreça:	Al cim del Puig Molí
Emplaçament	Al cim del puig Molí
Alçada:	302

Coordenades:

Latitud:	41.32043
Longitud:	1.81401
UTM Est (X):	400740
UTM Nord (Y):	4575007

Classificació

Número de fitxa	08148 - 1
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval Romàntic
Segle	X-XV
Any	992
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	En ruïna
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Europea – Atributs inspire:	National Monument Record – Defensa
Observacions protecció:	Declarat BCIN / Monument històric / 22/04/1949 / R-I-51-2382 / 1135-MH
Data aprovació:	dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari	343 (arqueològic), 21699 (arqueològic), 1254 (arquitectònic)
Generalitat i altres inventaris	

Accés	Difícil
Ús actual:	Científic
Titularitat	Pública
Titular:	Diputació de Barcelona
Autoria de la fitxa	Xavier Esteve i Gràcia
Data de registre de la fitxa:	dc., 19/04/2017 - 02:00

Descripció

El Castell Vell d'Olivella està situat al nord del nucli urbà d'Olivella (Garraf), prop del límit nord del seu terme municipal. Des d'aquest punt es té una gran visibilitat sobre l'entorn, amb comunicació visual directa amb el castell d'Olèrdola i bona part del massís del Garraf. Es desconeix quines construccions conformaven aquesta fortificació. S'intueix, però, l'existència d'una torre que estaria emplaçada sota les restes del molí de vent (fitxa 2, el Molí del Rector), així com d'un petit recinte emmurallat de forma trapezoïdal on hi hauria altres dependències del castell. Aquest mur perimetral està construït amb pedres irregulars, d'uns 15-20 centímetres de llargada, lligades amb un morter de calç molt groller. Presenta diferents graus de preservació en funció de la zona, amb una alçària màxim que no supera els 2 metres en el tram oriental. Es conserva una espitllera al mur de ponent. En les intervencions arqueològiques que es duen a terme des de l'any 2014 s'han descobert alguns murs que delimiten espais a l'interior de les muralles. A peu del castell i a la banda nord-est d'aquest, s'emplaça l'església de Sant Pere del Castell Vell d'Olivella.

Observacions:

Els materials arqueològics recuperats estan dipositats al VINSEUM i a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Segueix del camp Història: En una afrontació del 1429 es parla del camí que puja a la parròquia, on hi ha l'església vella i el castell vell. Això indica que ja existia una església nova, situada prop del castell nou, al puig de Cabot o nucli del poble d'Olivella. No coneixem la fi de la vida útil del castell vell, però sabem que, a partir de 1625, quan la parròquia es trasllada a un nou temple bastit sobre el castell nou, a la zona només hi va restar en funcionament la masia del Rector. El 1681 apareix esmentat el 'Castrum Veteris', el 1820 el 'Castillo Viejo' i el 1848-50 és anomenat 'el Castellot' (Carbonell, 1979: 6-7). A l'extrem nord-est hi ha l'església de Sant Pere del Castell Vell, un temple romànic que va ser l'antiga parròquia d'Olivella i que actualment està en ruïnes. Amb el desús del conjunt de les estructures el 1833, el rector de poble inicia la construcció d'un molí sobre les runes del castell, una obra que va quedar inacabada. La dècada de 1970 es recolliren materials superficials, que van ser dipositats al Museu de Vilafranca (actual VINSEUM). Des de l'any 2014 s'hi realitzen intervencions arqueològiques per tal d'aprofundir en el coneixement del Castell Vell. Aquests excavacions permeten conèixer que l'ús del castell continuà almenys fins al segle XV.

Història

De la troballa de fragments de ceràmica atribuïbles a època ibèrica al capdamunt del puig Molí pot deduir-se l'existència d'algun tipus d'assentament o, si més no, la seva freqüentació en aquell moment. El castell Vell d'Olivella, 'Castrum Olivella', apareix mencionat per primer cop l'any 992 en el testament del jutge Teudiscle (Llorach, Carbonell, 1992: 266). Del document es desprèn que els actuals termes d'Olesa i Olivella, amb Santa Susanna, eren dels senyors de Cervelló, mentre que la resta d'Avinyonet pertanyia a Olèrdola. Malgrat ser una possessió dels Cervelló, el castell d'Olivella era termenat, ja des del mateix 992 tenia límits amb el terme del Castell d'Olèrdola, del qual es va segregar en aquesta època en un procés de

subdivisió dels termes més grans que va ser característic en els segles X i XI (Batet, 2008: 199-202). El 1038, quan la jurisdicció encara és dels Cervelló, té lloc la venda del castell 'd'Ulivella' dins de la mateixa família quan Ramon i el seu germà Bernat el venen a un altre germà seu, Guerau, per 400 diners. El 1164 té lloc un fet que, si bé no té relació directa amb el Castell Vell d'Olivella, sí que n'acabarà afectant l'esdevenidor: en aquest any se signa la carta de població del puig de Cabot, atorgada per Pere de Ferran (feudal dels Cervelló). S'ha arribat a la conclusió que aquest puig de Cabot era el nom de l'emplaçament actual del poble d'Olivella. En el document es diu que cal construir cases sobre el puig, erm, i fortificar-lo en un termini de sis anys, de la qual cosa es dedueix l'origen del que després es va anomenar Castell Nou d'Olivella. El primer esment documental d'aquest castell nou, però és d'un segle més tard (1264), en un document de venda, a en Guillem Cabot de 'castro novo' (Carbonell, 1979: 6-7). Se sap que el 1191, el castell pertanyia a Gombau d'Oluja, nebot dels Cervelló. El 1212 Ramona, filla de Bernat Marcús, vídua de Pere de Ferran, fill, féu donació del castell d'Olivella al seu fill Berenguer d'Olivella. La família Cervelló continuava, doncs, el senyoriu. L'any 1230 calgué posar fermança als homes del castell d'Olivella. Se sap que després del 1236, Galceran de Timor, fill d'Arnau de Timor i Queralt, tingué Rocafort i Olivella (Llorach, Carbonell, 1992: 266). Durant la segona meitat del segle XIII la jurisdicció del terme va passar dels Cervelló (i els seus castlans, els Ferran) a la Seu episcopal de Barcelona, ja que se sap que, el 1294, hi va haver un plet entre el bisbe i el prior de la Capella de la Seu de les Onze Mil Verges (actual Santa Llúcia) sobre la jurisdicció del castell. (segueix al camp Observacions)

Bibliografia

AMORÓS, J. (2014). Castell Vell, Olivella, Garraf. Memòria de la intervenció arqueològica de juliol de 2014. Arxiu del Servei d'Arqueologia. AMORÓS, J. (2016). Castell Vell, Olivella, Garraf. Memòria de la intervenció arqueològica de juliol de 2015. Arxiu del Servei d'Arqueologia. AMORÓS, J. (2017). Castell Vell, Olivella, Garraf. Memòria de la intervenció arqueològica de juliol de 2016. Arxiu del Servei d'Arqueologia. CARBONELL I VIRELLA, V. (1979). "Olivella, un petit poble amb una llarga història", a Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans, n. 12 bis, març de 1979, Sitges. p. 6-7. LLORACH, S. (1983). El Penedès durant el període romànic. Relació d'esglésies, castells, personatges, topònims, etc. Vilafranca del Penedès: Gràfiques Llopart. p. 269-270. LLORACH, S.; CARBONELL, V. (1992). "Castellvell d'Olivella i Sant Pere del Castellvell d'Olivella", Catalunya Romànica, Vol. XIX, El Penedès i l'Anoia. Fundació Barcelona: Enciclopèdia Catalana. p. 266-267. VIRGILI, A. (2008). "El Penedès: un espai conquerit, plataforma de conqueridors (segles X-XIII)", A BENITO I JULIÀ, R. (a cura de), 2008. De la Marca Hispànica a les Terres de Marca: el Penedès, Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs. P. 11-24.

